

טו בשבט פה – לקחים משמעותיים מעולם הצומח לאדם

1. משנה ראש השנה א,א: ארבעה ראשי שנים הם: באחד בניסן ראש השנה למלכים (מלכי ישראל מונים להם מניסן, שאם מלך בשבט או באדר, משהגיע ניסן כלתה לו שנה ומתחילים למנות שנה שנייה) ... באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה (ואין מעשרים למעשה בהמה, בהמות שנולדו אחרי א' אלול ביחד עם אלו שנולדו לפניו). באחד בתשרי ראש השנה לשנים ... בחמשה עשר בשבט ראש השנה לאילן (לעניין מצוות התלויות בארץ) - **ברטנורא שם:** שאין מעשרים פירות שחנטו קודם ט"ו בשבט עם שחנטו לאחריו. גם לעניין שנה שלישית של שמיטה: אותם שחנטו קודם ט"ו בשבט דנים אותם כפירות של שנה שעברה ומפרישים מעשר שני ומט"ו בשבט ואילך נוהג בהם מעשר עני.

תשובת רבנו גרשום מאור הגולה: ציבור שביקשו לגזור תענית שני, חמישי ושני ופגעו בתענית ראשון בט"ו בשבט ... דעתי נוטה שהתענית נדחה לשבוע הבא ואין קובעים תענית בו, שלא מצינו תענית בראש השנה כלל ותנן ארבעה ראשי שנים הם וכיון שכולם נשנו יחד, הדינים שלהם דומים. **שולחן ערוך קלא, ו:** נהגו שלא ליפול על פניהם [תחנון] בחמשה עשר באב ובחמשה עשר בשבט. **מגן אברהם סימן קלא סקט"ז:** מנהג האשכנזים **להרבות במיני פירות של אילנות** (והידרו במיוחד לאכול פירות שהשתבחה בהם ארץ ישראל, התוועדויות תשמה ב/1138)¹.

דברים כ"ט: כי תצור על עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה, לא תשחית את עצה לנדוח עליו גרזן כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות – **כי האדם עץ השדה!** - **אבן עזרא:** כי חיי בן אדם הוא עץ השדה.

2. אגרות קודש א עמוד רמז: השרש נעלם הוא מעין הרואה, אבל עיקר חיות האילן נמצא בו. עוד זאת, אשר דוקא ע"י השורש עומד האילן על עמדו ואם שרשיו חזקים לא יירא מכל רוחות המנשבות שיעקרו אותו. השרש – היא האמונה, אשר על ידה הוא קשור עם מקום ומקור חיותו, הוא הבורא ית' ואף כשגדל בחכמה תורה ומצוות חיותו נמשך לו ע"י אמונתו בד', דתו ותורתו.

3. בבא מציעא פה,א: ר' זירא כי סליק לארעא דישראל, צם מאה תעניות כדי שתשתכח ממנו הגמרא הבבלי, כדי שלא תטרוד אותו – **רש"י:** אמוראין שבארץ ישראל לא היו בני מחלוקת ונוחין זה לזה ומיישבין את הטעמים בלא קושיות ופירוין. **דניאל ד, טז:** אז דניאל אשר שמו [שהעניק לו המלך היה] בלשצר, **השתומם כשעה אחת ורעיוניו יבהילוהו.** עונה המלך ואומר: החלום ורעיוניו אל יבהילך.

התוועדויות הרבי מלובביץ' תשי"ט ח"ב/197: כלל ידוע הוא, ש'בין יש ליש - צריך להיות אין באמצע'. משל על זה, מגרעין הנזרע בארץ כדי שייצמח אילן נושא פירות, מאחר שהגרעין והאילן הם באין ערוך זה לזה, צריך להיות תחילה ריקבון הגרעין להיות בבחינת אין, ודווקא עי"ז מעורר את כח הצומח שבארץ. כמו"כ הוא בחי', שהתהוות האפרוח מהביצה הוא ע"י סרחון הביצה. וכמו"כ הוא באדם המדבר, שענינו הוא שכל, ורואים במוחש שבכדי שיומשך שכל חדש מכח המשכיל, צריך להיות תחילה ביטול מציאותו בכל חלקי השכל ... והוא עניין אישתומם כשעה חדא.

מאמר איתא בפסיקתא לרבי הלל מפאריטש פרק כג: ולכן בסוף הגלות הוא תגבורת קליפת האפיקורסות שהוא עניין מלחמת גוג ומגוג [הרוחנית], ומכחישים מציאות אלוקות לגמרי ... ו[אולם] על זה נאמר 'כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות', דהיינו לכשיגיע הסתר אלוקות כזה כמו קודם יציאת מצרים בתוקף עול מלכות ועול דרך ארץ ... זהו סימן שהאור חדש דלעתיד כבר נגלה למעלה ולכן נסתלק הגילוי הקודם לגמרי. ו'עתה תראה' - אראנו נפלאות דסתימא דכל סתימין למטה בראייה חושית, 'ואמר ביום ההוא הנה אלוקינו זה'.

¹ **סדר ט"ו בשבט:** לפני כשלוש מאות שנה. הדפיס הראשון לציון בארץ ישראל, הרב ישראל יעקב אלגזי, קונטרס בשם "פרי עץ הדר" ובו חידוש סדר אכילת פירות ואמירת קטעים מהתנ"ך והזוהר. הוא מביא מר"ח וויטאל שיש שלוש מיני פירות בארץ ישראל. עשרה נאכלים עם הקליפה (ענבים, תאנים, תפוחים וכדומה) והם כנגד עולם הבריאה. עשרה נאכלים בעצמם וזורקים את הגרעין (זיתים, תמרים, משמש וכו') והם כנגד עולם היצירה ועוד עשרה נאכל הפרי וזורקים את הקליפה (רימונים, אגוזים, שקדים ועוד) והם כנגד עולם העשייה. סדר ט"ו בשבט הוא לאכול מכולם ובכך לתקן את כלל הפירות וכנגדם העולמות העליונים. הרבי הזכיר את המנהג, אך מציין (לקו"ש חל"א/235): "לא ראיתי במדינתנו נוהגים כן".